

ECCLESIA DOMESTICA

I en predikan om Apostlagärningarna talar Johannes Chrysostomos om det kristna hemmet:

Stå upp, knäfall och bed ... till och med på natten ... Ditt hem skall ständigt vara ett bönehus, en kyrka.

Ordet ”ständigt” är en uppmaning – han vill att anden skall vaka. Den lilla hemkyrkan skall dag och natt stå inför Herrens anlete.

Den orientaliska traditionen förknippar på detta vis kyrkogemenskapen med den äktenskapliga gemenskapen. Båda kan ses i ”begynnelse” ännu otydliga form – i det jordiska paradiset är kyrkans gemenskap och det första människoparets gemenskap en och samma sak. Det första paret sammanfaller med förkyrkan och uppvisar det gemenskapsväsen som finns i relationen mellan Gud och människan. Bibeln säger: ”Gud vandrade i trädgården i den svala kvällsvinden” (1 Mos 3:8). Detta förebådar allt det som Paulus uppenbarar när han talar om ”den stora hemligheten” (Ef 5), mysteriet med det bröllop mellan Gud och människa som ligger till grund både för kyrkan och äktenskapet.

Gamla testamentet börjar med den äktenskapliga kärleken och Nya testamentet börjar med berättelsen om bröllopet i Kana (Joh 2:1). Detta kan inte bara vara ett sammanträffande. Varje gång Bibeln beskriver förhållandet mellan Gud och mänskligheten gör den det i äktenskapliga termer. Förbundet är av klart äktenskaplig karaktär. Guds folk och senare kyrkan kallas för Guds trolovade (Hos 2:19-20), Lammets hustru (Upp 21:9) och himmelriket firar deras bröllop (Upp 19:7). På så sätt har äktenskapsteologin sina rötter i ecklesiologin – de två ligger så nära varandra att den ena kommer till uttryck med den andras symboler.

Ett och samma mysterium

När de trolovade inför den Evige bekänner sin kärlek och säger *ja* till äktenskapet är den ortodoxa bröllopsceremonin mycket mera än en enkel välsignelse och uttalandet av ett ömsesidigt löfte efter skapelsens ordning. Här rör det sig om den evangeliska återskapelsen, dess fullkomnande, som

sträcker sig bortom historien och ända in i det som är evigt. Genom prästens sakramentala kraft förenar kyrkan två liv och upphöjer denna förening till sakramental nivå. Den ger åt det äktenskapliga väsen som därmed har bildats en särskild nåd, avsedd för ett *officium*, en kyrklig tjänst. Det är skapelsen av en kyrkocell, som i det äktenskapliga prästerskapets form står till tjänst för hela kyrkan.

Paulus använder i sin äktenskapsteologi en metod som liknar den han använde i Athen (Ap 17:22ff). Där fann han ett altare tillägnat ”en okänd gud” och kunde uttyda vem som dolde sig bakom detta. *Deus Absconditus*, den dolde och gåtfulle Guden, är *nu Deus Revelatus*, vars namn är Jesus Kristus. På samma sätt tar Paulus i Efesierbrevet (5:31) upp texten i Första Mosebok, ”de två skall bli ett.” Detta mysterium, som redan från början var svårbegripligt, kastar han ljus över med orden: ”Detta rymmer en stor hemlighet – jag talar om Kristus och kyrkan” (5:32). *Nu* klarnar det som tidigare var dolt, äktenskapsmysteriet. Det blir till en konkret bild av dess ursprung, en ikon av det gåtfulla förhållandet mellan Kristus och kyrkan – och det är därför som ”de två skall bli ett.”

Johannes Chrysostomos kallar äktenskapet för ”kärlekens sakrament” och rättfärdigar dess sakramentala natur med att säga att ”kärleken förändrar själva substansen.” Den naturliga kärleken, som genom vigseln blivit karismatisk, åstadkommer ett under, en förvandling. Den för bort paret från det ordinära, från den ordning som gäller för världen och det djuriska planet, och för in det i det andliga, den ordning som är nådens, och det *mysterion* som sakramentet skänker.

Två själar som på så vis har förenats behöver inte frukta någonting. När de äger samstämmighet, fred och ömsesidig kärlek har mannen och kvinnan allt. De kan leva i frid bakom den starka mur som bevarar dem och som är kärleken enligt Gud. Tack vare kärleken är de fastare än diamant och hårdare än stål. De rör sig i fullhet och svingar sig upp mot den eviga härligheten; de drar ständigt till sig allt mer av Guds nåd.

Samme fader fortsätter med att säga:

När en man och en kvinna förenas i äktenskapet framstår de inte längre som jordiska, utan som Guds egen avbild.

Han preciserar emellertid med att säga att om det äkta paret är en levande ikon av Gud så är det för att det först och främst är "en gåtfull ikon av kyrkan", en organisk cell i kyrkan. Varje organisk del återspeglar helheten – kroppens fullhet ryms i den och lever där.

Fäderna har som bekant sagt: "Där Kristus är, där är också kyrkan." Denna grundläggande övertygelse kommer från Herrens ord: "Där två eller tre är samlade i mitt namn är jag mitt ibland dem" (Matt 18:20). En sådan "samling" är ju av kyrklig natur, ty den är införlivad med Kristus och sker i hans närvaro. Klemens av Alexandria, som var pionjären i den patristiska teologin om det äkta paret, sätter äktenskapet i direkt relation med det citerade ordet och säger:

Vilka är dessa två som har samlats i Kristi namn och mitt ibland vilka Herren befinner sig? Är det inte den av Gud förenade mannen och kvinnan?

Denna upptäckt gör Klemens djupt förvånad och han utropar: "Den som lever i äktenskap ... överträffar alla människor." Äktenskapet når bortom det mänskliga, ty precis som kyrkan formar det, enligt Klemens, ett "micro-basileia", ett "litet rike", som är den profetiska bilden av Guds rike och den prefigurativa förebådelsen av den kommande tidsåldern.

Den "lilla kyrkans" äktenskapsecklesiologi hänvisar alltså till den stora ecklesiologin. Äktenskapssakramentet, "den gåtfulla bilden av kyrkan", visar hur samma principer som strukturerar kyrkans väsen strukturerar också de giftas väsen. Dessa fundamentala principer är tre: treenighetsdogmen, den kristologiska dogmen samt den äktenskapliga pingsten. Den senare avser, med Klemens av Alexandrias ord, utgjutandet av den Helige Ande och hans gåvor i "rummet på övervåningen" av "Herrens lilla hus."

Treenighetsgrunden.

En Gud som är en enda person kan inte vara kärlek. Likså vore inte människan "till hans avbild" om hon vore en isolerad och fullkomligt ensam

varelse. Det är därför som Gud från och med begynnelsen förkunnar: ”Det är inte gott att mannen är ensam.” Han skapade paret, en gemenskapsvarelse, med andra ord en kyrklig varelse.

Det är ur detta perspektiv som Gregorios av Nazianzos beskriver treenighetsmysteriet. Denna ”beskrivning” avser definitivt inte någon evolution eller ”teogoni” inom Gud, men den framställer en bild av vad som framför allt är en unik och odelbar akt:

Väsendet sätter sig i rörelse och kallar på den Andre. Deras tvåsamhet betecknar mångfalden och ännu inte enheten. Därför överträffas tvåsamheten och rörelsen avstannar vid Treenigheten, som är fullkomlighet.

Var och en av de gudomliga personerna innefattar de två andra – det är ett evigt kretslopp av inomgudomlig kärlek, en plerom som på en gång är tre och en. Dogmen bevarar mysteriets transcendentia antinomi; Gud är samtidigt ”en och tre.” Den gudomliga triaden är bortom alla tal. De tre personernas perfekta jämlikhet har sitt ursprung i Fadern som är källan – inte i tiden, utan i varat, ty det är i honom som den gudomliga enheten förverkligas.

Utan en tredje faktor skulle dock människan och Gud för alltid vara avskilda från varandra. Det människoblivna Ordets person är denna tredje faktor i vilken den gudomliga och den mänskliga naturen möts och förenas. Det är därför som Ordets inkarnation är avgörande och oundgänglig för gemenskapen mellan Gud och människan. ”Det slaktade lammet” föregår världens skapelse (Upp 13:8).

I ljuset av detta kan man förstå varför fäderna lade en så stark tonvikt på treenighetsprincipen som grund för all existens och allt vara. Människan vacklar mellan intigheten och Guds absolut utan att kunna hitta någonting annat. Kierkegaard uttryckte det mycket väl: ”Gud är den tredje faktorn i allt som människan gör.” Varje gemenskap som går bortom individen är alltid enhet i en tredje. Allting som verkligen finns är en bild eller ett spår av Treenigheten, och det är verkligt i samma mån som det deltar i detta mysterium.

Fäderna betraktade Gud och fann i honom de tre gudomliga personernas himmelska *ecclesia*. Denna vision utgör "ledmotivet" och idealmodellen för människornas jordiska kyrka. Den förutsätter den i Kristus sammanfattade gemenskapen och enheten bland alla. Liksom Gud är "en och tre" är kyrkan "en och flera." Enheten mellan Fadern, Sonen och den Helige Ande förhärligas i själva kyrkostrukturen. Dess innersta mysterium är alltså att vara *en och alla* på samma gång.

Alla mänskliga gemenskapsbildningar, alla sociologiska former, vänskap och kärlek, är bara en naturlig bas som i sig är otillräcklig. Den behöver levandegöras av den övernaturliga integrationsprincipen, av den gudomliga närvaro som är den tredje faktorn. Detta behov stiger från djupet av människan. Hon skapades ju som par – hennes äktenskapliga struktur är kyrklig. Mannen och kvinnan är grundläggande och ömsesidigt kompletterande delar av ett enda äktenskapligt väsen, de är "vända mot varandra." "Gud", som Kyrillos av Alexandria sade, "skapade tillsammansvarat." Johannes Chrysostomos anmärker å sin sida att de inte bara är förenade, utan *ett*. Det är därför som det äkta paret är den bästa och fullkomligaste avbilden av Gud.

Ikonografin ger en slående illustration av denna sanning. Förr i världen fanns det i botten på bröllopsbägaren en bild av Kristus som håller två kronor över makarnas huvuden. Genom detta uppenbaras mittpunkten för deras gudomliga inlemmande och den äktenskapliga gemenskapen blir till en bild av Treenigheten. Theophilos av Antiochia ger ett eko av dessa symboler när han säger:

Gud har skapat Adam och Eva för att de skall älska varandra och återspegla den gudomliga enhetens mysterium.

Den främsta av de kristna dogmerna ger sålunda en struktur åt det äkta paret och gör det till en liten triad, en ikon av treenighetsmysteriet.

Den kristologiska grunden

Den kristologiska dogm som formulerades vid konciliet i Chalcedon preciserar inkarnationens betydelse för människans frälsning. De två naturerna, den gudomliga och den mänskliga, är enligt dogmen förenade i

Ordets person utan sammanblandning eller särskillnad. De genomsyrar varandra och människans natur gudomliggörs av detta, precis som järnet som läggs på eldhärden blir eld. Hela frälsningsekonomin vänder sig efter detta mot en liknande enhet mellan det mänskliga och det gudomliga: den gudomliga nåden förenar sig med den mänskliga naturen och kyrkan är främst av allt den *ort* där denna gemenskap kommer till stånd.

När det gäller individens tillgodogörande av frälsningens universella frukt, beskrivs det oftast i bröllopstermer. Det är det ”mystiska bröllopet” mellan Lammet och kyrkan, Lammet och varje mänsklig själ. En annan bild kommer från begreppet ”kropp”, som är paulinskt och alldeles klart har sitt ursprung i eukaristin. Lemmarna är delar av en enda organism, Kristi kropp, i vilken det gudomliga livet flödar. På så vis blir alla ”en enda Kristus”, som den helige Symeon säger. Den enhet mellan bröder som Apostlagärningarna talar om (4:32) fullkomnas främst i eukaristin, ty denna utgör en full och äkta kristusuppenbarelse. Origenes förklarar den med orden: ”Kristus finns inte annat än bland dem som har förenats.” Den eukaristiska kyrkosynen kommer därmed tydligt till uttryck: genom att den deltar i ”den ende helige”, Jesus Kristus, tar hans kropp formen av *communio sanctorum*.

Den stora och den lilla kyrkan

De ortodoxa kanoniska texterna beskriver den äktenskapliga gemenskapen som en särskild form av ”de heligas samfund.” Balsamones’ klassiska formulering – ”två personer förenade till ett väsen” – är alltså bara en konkret bild av kyrkan, ”en mångfald av personer förenade i en enda kropp.” Det är ju inte en tillfällighet att Paulus lägger in sin undervisning om äktenskapet just i det brev som handlar om kyrkan. I Efesierbrevet skriver han:

Så fogas kroppen samman och hålls ihop genom det stöd som varje del ger, alltefter den kraft som är utmätt åt varje särskild del (4:16).

Det är de olika formerna av detta stöd som åstadkommer kyrkans mirakel, dess enhet rotad i Kristus. Vid sidan av gemenskapen i församling eller kloster finns emellertid också ett annat slags samhälle: den äktenskapliga gemenskapen, den lilla hemkyrkan, en cell i den stora kyrkan.

Denna centrala punkt bör starkt understrykas. Äktenskapsväsendet är i förhållande till Gud Treenighetens ”avbild och likhet”, men dess relation till kyrkan är av ett annat slag. Där finns det mer än bara analogi och likhet. Det rör sig inte bara om att *likna* kyrkan – i sitt nådetillstånd är makarnas gemenskap en organisk del av kyrkogemenskapen, *den är kyrka*. Skrifternas symbolism förutsätter en stark förbindelse mellan de olika nivåerna som visar att de utgör olika uttryck för en och samma sak. Klemens av Alexandria kan sålunda kalla äktenskapsgemenskapen för ”Herrens hus”, ett klassiskt namn för kyrkan, och använda på den Mästarens ord: ”jag är mitt ibland dem.” Johannes Chrysostomos talar om ”den lilla kyrkan”, ”huskyrkan” – *ecclesia mikra, ecclesia domestica*.

Det är en föreställning som går tillbaka till den pluralistiska tillvaron och till och med bortom den. Redan Hermas och Klemens av Rom lärde ut att världen skapades för kyrkans skull och att kyrkan existerade innan människans skapelse, så att ”Adam skapades till Kristi avbild och Eva till kyrkans.” ”Gud har skapat människan, man-och-kvinna; mannen representerar Kristus, kvinnan kyrkan.” Det är därför som kärleken från före evigheten mellan Kristus och kyrkan är äktenskapets arketyp och finns före det mänskliga paret. Med hjälp av detta kan man bättre förstå Paulus’ fundamentala lära i Efesierbrevets femte kapitel och hänvisningen av allt äktenskap till det som han kallar ”en stor hemlighet.” Det är denna hänvisning som förklarar de till att börja med förvånande orden i den ortodoxa ritualen: ”varken arvsynnen eller syndafloren har minskat den äktenskapliga föreningens helighet.” Den rabbiniska visheten betraktade sammalunda den äktenskapliga kärleken som nådens enda kanal, också hos hedningarna. Enligt den ortodoxa läran har inte Kristus upprättat äktenskapssakramentet, men hans närvaro vid bröllopet i Kana bekräftade det som fanns alltsedan paradiset.

Bröllopet i Kana

Det är just i sin kommentar till berättelsen om Kana som Johannes Chrysostomos beskriver hur nära symbolerna är varandra som talar om både kyrka och äktenskap. Föremålet för det där skedda undret – vatten och vin – hänvisar till dopet och eukaristin och pekar mot kyrkans födelse på korset: ”ur hans sida kom det blod och vatten”, vilket är kyrkans eukaristiska väsen. Samma bild finner man emellertid i äktenskapssakramentet, vilket framhävs av den kaldéiska riten:

Maken är liksom livets träd i kyrkan. Bruden är liksom en bägare av rent guld som svämmar över av mjölk, bestänkt med blodsdroppar. Må den heliga Treenigheten för alltid bo i deras äktenskapliga boning.

Ett heligt band knyter alltså samman undret i Kana, korset och den eukaristiska kalken och får dem att stråla samman i den bägare makarna dricker ur under den sakramentala ceremonin. Ju mera makarna förenar sig i Kristus, desto mera fylls deras gemensamma bägare, måttet för deras liv, ja, för deras själva väsen, med vin från Kana. Den blir till ett eukaristiskt under som vittnar om att de har förvandlats till ”en ny skapelse”, ett eko av paradiset och en första ton från Guds rike.

Johannes Chrysostomos betraktar den mirakulösa förvandlingen av vatten till vin som den äktenskapliga kärlekens ”tongivande bild”: de naturliga lidelsernas vatten förvandlas till den nya karismatiska och kyska kärlekens ädla vin. Den äktenskapliga kyskheten når bortom det fysiologiska och hänger samman med andens strukturer. När Paulus utför sin geniala dialektik angående omskärelsen ersätter han det fysiologiska begreppet ”omskärelse i köttet” med det andliga och metafysiologiska begreppet ”hjärtats omskärelse.” Det är just detta som är det nytestamentliga och patristiska perspektivet på äktenskapet.

I Kana uppenbarade Jesus ”sin härlighet” (Joh 2:11) inom ramen för en *ecclesia domestica*. Enligt den liturgiska och ikonografiska traditionen är det Kristus som står i centrum för bröllopet i Kana, han är rentav den ende trolovade i alla äktenskap. Ikonen av bröllopet i Kana föreställer på ett mystiskt vis bröllopet mellan kyrkan och varje själ och den gudomlige brudgummen. Genom sakramentet *gifter sig varje par med Kristus*. Det är därför som makarna älskar Kristus när de älskar varandra. ”Herre, gör att vi, när vi älskar varandra, blott ökar i kärlek till dig.” Därmed blir varje stund i det äktenskapliga livet till hyllning, lov, liturgisk sång och fullkomligt uppoffrande av den sammanvigda människan till Gud (jmf 2 Kor 11:2, 1 Kor 10:31, Kol 3:17).

Pingstgrunden

Det är Andens gåva på pingsdagen som slutligen upprättar kyrkan. Genom Andens ständiga flöde blir varje troende en karismatisk varelse som till hela

sitt väsen, själ och kropp, är genomsyrad av Andens gåvor. Äktenskapets sakrament grundar huskyrkan och kräver sin egen pingst. I sakramentets mitt finns epiklesen, det vill säga bönen till Fadern att han må sända den Helige Ande: ”Herre, vår Gud, krön dem [makarna] med ära och värdighet.” Dessa ord anger ögonblicket för Andens nedstigande och det är detta som är den äktenskapliga pingsten. När man i epiklesen ber om makarnas kröning anspelar orden på Herrens översteprästerliga förbön:

Den härlighet som du har gett mig har jag gett dem för att de skall bli ett (Joh 17:22).

De trolovade krönes sålunda med härlighet för att de skall bli ett i kyrkans *communio sanctorum*.

Den äktenskapliga epiklesens formulering är av stort bibliskt intresse. Vi stöter på den i alla människolivets avgörande moment. Vid historiens början, när människan skapas, ”kröner” Gud henne ”med härlighet och ära” (Ps 8:6, Heb 2:7), och vid dess slut förs ”folkens härlighet och ära” inför honom, det vill säga fullkommandets skatt eller håvor. Det är detta samma ord, det som förenar löftet och uppfyllelsen, paradiset och gudsriket, som är kraften i äktenskapets sakrament. Det äktenskapliga tillståndet är alltså länken mellan människotillvarons alfa och dess omega.

”Paradisisk nåd”

Det är på detta plan som man finner den tradition Klemens av Alexandria återger, om äktenskapets ”paradisiska nåd.” Det är en nåd som gör det möjligt att uppleva något av Edens glädje på jorden, bortom syndafallet. Paradiset vore inte tillfullo ett paradiset utan det första parets kärlek. Utan den glädje som visar sig i Adams första ord till Eva – ”denna är kött av mitt kött” (1 Mos 2:23) – vore inte äktenskapet tillfullo ett äktenskap. Ordet och Anden är närvarande vid bröllopet i Kana, vid varje kristet bröllop, och det är därför man dricker det nya vinet. Det är den ”nyktra berusning” som apostlarna upplevde på pingstdagen. Bröllopsriten ger uttryck för denna glädje och upphöjer den till den gudomliga glädjens nivå:

Som en brudgum fröjdar sig över sin brud, så skall din Gud fröjda sig över dig (Jes 62:5).

Äktenskapet är nämligen den enda av alla jordiska förbindelser som uppvisar en fullhet i sig. Johannes av Chrysostomos skriver:

Den som inte är bunden av äktenskapets band äger inte i sig sitt väsens fullhet, utan bara hälften av den. Mannen och kvinnan är inte två väsen, utan ett enda.

Äktenskapet återskänker människan hennes ursprungliga natur och dess "nous" förelöper och bebådar ett "nous" som hör inte till något bestämt par, utan till det Manliga och det Kvinnliga i sin totalitet, till gudsrikets återställda och fullkomnade Adam. S:t Clemens av Rom citerar en *agrafon* om äktenskapets eskatologiska innebörd:

På Salomes fråga, "när kommer Guds rike?", skulle Herren ha svarat: "när de två har blivit ett."

Uppenbarelsen av äktenskapets fullhet hör till den sista tiden och är ett tecken på att Guds rike är nära; den förkunnar att tiden är kommen för kyrkan att träda in i den tillkommande världen. "Marana tha" – "Kom, Herre" – är både kyrkans och den äktenskapliga gemenskapens bön. De älskande vänder sig tillsammans mot öster, mot Honom som kommer. Den jordiska begränsningen hindrar på intet vis makarna från att tillsammans stiga upp till Faderns hus. Det finns en himmelsk och profetisk dimension till äktenskapet som ger det hela dess storhet.

Den äktenskapliga askesen

All äkta glädje och all upphöjelse kommer dock först efter lidande, och kröningsliturgin talar utan rädsla om detta. Det är Herrens törnekrona som ger en mening åt alla andra kronor. Enligt Johannes Chrysostomos påminner de trolovades kronor om martyrernas och inbjuder till en äktenskaplig askes. Det är ur makarnas ömsesidiga kärlek som martyrmässans bön flödar:

Dig, Herre, eftersträvar jag. Jag söker dig och kämpar och uppoffrar mig tillsammans med dig, för att få vara i dig.

De gamla vigselringarnas kamé föreställde ett par i profil, förenade av ett kors. Den fullkomliga kärleken är den som är korsfäst.

I äktenskapet är det inte vägen som är det svåra, utan det svåra som är vägen (Kierkegaard).

Det är därför som äktenskapet är ett sakrament som kräver nåd och i vilket liturgin ständigt ber om ”den fullkomliga kärleken.” ”Ge ditt blod och tag emot Anden” – det är ett ord från klostervärlden som passar lika bra på det äktenskapliga livet.

Den äktenskapliga askesen har dessutom fördelen och kallelsen att visa att ”köttets synd” inte är kroppens synd, utan *sinnets synd mot kroppen*. Det äktenskapliga livet når himlen, men inte i poesi, på platoniskt vis, eller i eremittillvaro, på andligt vis – den gör det ontologiskt, genom den äktenskapliga helighetens karisma. Enligt den gamla traditionen tog man inte bort kronorna förrän på den sjunde dagen. Det var en tid som förberedde för kärlekens mysterium och som ägnades åt bön. I de miljöer där traditionen följdes för makarna till ett kloster för att tillbringa denna tid bland munkar eller nunnor.

Dagarna av avhållsamhet var en initiation i kroppsdisciplin och ledde in i det äktenskapliga sakramentet. Vilken skillnad är det inte mellan denna invigelsevaka och våra bröllopfester, där mysteriets kyrkliga karaktär profaneras!

Nya dimensioner

Pingstliturgin får en att upptäcka oanade dimensioner av tiden, varat och tillvaron. Det är övergången från att vara fånge till att bli ”en ny skapelse.” Det är mera ändå, ty firandet av festen inte bara förkunnar dessa nya dimensioner, utan *för dem med sig*. Det gäller att vara uppmärksam på denna symbolik. Evangeliet uppmanar oss ständigt: ”må den som har öron höra” (Matt 11:15, 13:9, 43, Mark 4:9, Luk 8:8, 14:35). Skillnaden mellan en döpt och en odöpt är till väsendet enorm, även om den inte syns.

Det är dessa nya dimensioner som betingar den ”lilla kyrkans” existens i äktenskapet. Kyrkan skänker sin karisma för att levandegöra dem och sålunda få paret att växa till sitt väsen. Serafim av Sarov, ett stort ryskt helgon, ansåg att det kristna livets mening ligger i att förvärva den Helige Andes gåvor. I en kommentar till liknelsen om jungfrurna sade han att de oförståndiga

jungfrurna säkert var ärbara, eftersom de var ”jungfrur.” Deras tomma lampor visade dock att de var upptagna med att upprätthålla en moralisk dygd och inte brydde sig om att tillägna sig den Helige Andes gåvor och bli till ”karismatiska människor.” I kyrkan skänks varje karisma för en tjänst för hela kroppen. Varje karisma har ett apostoliskt syfte.

Pingstens hemliga budskap

Det liturgiska firandet av pingst bär med sig ett hemligt budskap av oerhörd betydelse som är förknippat med de äktenskapliga nådegåvorna. Det är på den dagen, den enda under hela året, som kyrkan ber för *alla* som har dött sedan världen skapades – det är tillåtet att be även för självmördare. I överflödet av sin nåd ställer oss denna fest inför helvetets mysterium. Det rör sig inte om det doktrinära, om helvetets evighet eller de dömdas slutliga öde. Det rör sig om levande människor som anammar den enda möjliga attityden inför det outgrundliga mysteriet, nämligen bönen. Utan att *förutsätta* något förstärker liturgin ytterligare bönen för alla levande och alla döda.

Men vad är egentligen helvetet? Det är den ort Gud är utestängd från. Sedd ur den synvinkeln framträder den moderna världen i sin helhet som helveteslik. I detta ligger en väldig fråga som riktar sig till varje troende: vad skall man göra inför denna demoniska värld? Den kristne kan finna en väsentlig riktlinje i en mycket gammal tradition som Johannes Chrysostomos tar upp. När det firas dop dör varje döpt med Kristus, men han *stiger också ned i helvetet* med honom och bär, liksom den uppståndne Kristus, synadras öde på sina axlar. Hur stark är inte denna appell att följa Kristus och stiga ned också vi i den moderna världens helvete! Inte som ”turister”, som Péguy sade apropå Dante, utan som vittnen för Kristi ljus.

En liturgisk text från långfredagen beskriver nedstigandet till helvetet och Kristus som ”kommer ut ur helvetet som ur ett bröllospalats.” Här ser man alltså en klar uppmaning till kristna makar. De skall upprätta ett ”äktenskapligt förhållande” med världen, även och framför allt i dess helvetiska form, träda in i den som i ett ”bröllospalats” och bära vittnesbörd om Kristi alltomfattande närvaro. Eftersom världens egentliga synd, enligt Isak syriern, är att vara *okänslig för den Uppståndne*, skall de verka för att *världen och den moderna människan blir känsliga* för den Uppståndne. Mer än någonsin är

varje kristet hem först och främst en länk, en förbindelse mellan Guds tempel och den civilisation som är utan Gud.

Det äktenskapliga prästämbetet

Hur skall emellertid makarna utöva detta väsentliga inflytande över världen? Genom sitt äktenskapliga prästämbete. Detta prästämbete följer mannens och kvinnans särskilda karisma.

Mannen är en *extatisk* varelse. Han träder ut ur sig själv och utövar sitt inflytande i världen genom verktyg och handlingar. Kvinnan är en *enstatisk* varelse. Hon är inte handling, utan vara; hon är vänd mot sitt eget djup, inåt, precis som Jungfrun som bevarade det gudomliga ordet i sitt hjärta. Hon är närvarande i världen genom sitt fullkomliga självutgivande. En fresk i S:t Callistos' katakomb föreställer mannen som firar eukaristin, med handen uträckt över gåvorna, och bakom honom kvinnan, med händerna höjda i bön. Det är utmärkande för mannen att handla, men för kvinnan är det utmärkande att vara. Ensam förirrar sig mannen i abstraktioner och objektiveringar; han förfaller och leder själv till förfall i det att han bygger upp en avmänskligad värld. Varje kvinnas kallelse är att skydda världen, människorna och livet såsom varande moder och ny Eva, och rena dem såsom varande jungfru. Hon skall omvända mannen till sin uppgift, som egentligen är prästerlig: att sakramentalt genomsyra denna världens alla element, helga och rena dem genom bönen. Varje kristen är av Gud kallad till att leva sin tro. Det innebär att se det man inte ser, skåda Guds vishet i historiens uppenbara absurditet; att bli ljus, uppenbarelse och profetia och följa de "våldsamma" som rycker till sig Guds rike (Matt 11:12).

Den Helige Ande låter så den prästerliga kärleken växa hos männen och den moderliga ömheten hos kvinnorna. Han öppnar dem för världen, så att de kan befria varje nästa och återbördna honom till Gud. Munken transcenderar tiden, men det kristna paret förkunnar dess förvandling. Det äktenskapliga väsendet fördjupas, det blir till en epifani, en plats där den ende Älskade är närvarande och varifrån man tillsammans kan stiga, med honom och i honom, upp till Faderns hus.

* * *

Johannesevangeliet ger oss ett ord från Herren, kanske det allra allvarligaste som har riktats till kyrkan:

Den som tar emot någon som jag sänder, han tar emot mig, och den som tar emot mig, han tar emot den som har sänt mig (Joh 13:20).

Detta ord riktas också till den "lilla kyrka" som varje kristet hem är. Vad det säger är att världens öde hänger på kyrkans uppfinningsrika inställning, dess förmåga att ta mot och låta sig tas emot och dess heligas förmåga till kärlek. Denna förmåga innebär det allra enklaste och största av allt: att förnimma Herrens närvaro i *varje* människa. En dold växtkraft verkar i kyrkan och bereder Andens vår, den bröllopfest där Guds och hans folks kärlek till sist fullkomnas i varje par och i varje människosjäl som vill ta emot den. Påskens glädje brister ut i nya harmonier. Origenes' ord ljuder mitt i pessimismen och tidens leda: "kyrkan är full av Treenigheten." Och när kraften sviker ljuder Gregorios' av Nyssa underbara ord: "Guds kraft kan skapa hopp där inget hopp finns, och en väg i det omöjliga."

Paul Evdokimov